بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތް

- **ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:** 2021/HC-A/223
- **އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތް:** ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- **އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތް:** މުޙައްމަދު ޝާކިރު ޢަބްދުﷲ
- **މައްސަލައިގެ ބާވަތް:** ބިމާއި ޢިމާރާތްތައް ކުއްޔަށް ދިނުމާއިބެހޭ މައްސަލަ

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުލްޤާދިރު ހުސައިން
ފަނޑިޔާރު ހުޒައިފާ މުޙައްމަދު
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ޝަހީދު ޢަބްދުﷲ

ނިމުނު ތާރީޚު:
28 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1447
19 ޑިސެމްބަރު 2025

ހައިކޯޓުގައި ގަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރި ތާރީޚް:

23 ޛުލްޙިއްޖާ 1442

02 އޮގަސްޓް 2021

އިސްތިއުނާފު ކުރި ނިޔާގެ:

- ނަންބަރު: 589/Cv-C/2019
- ނިކުތް ކޯޓު: ސިވިލް ކޯޓު
- ބާވަތް: ބިމާއި އިމާރާތްތަކެއް ކުއްޔަށް ދިނުމާއިބެހޭ މައްސަލަ
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް: 27 ޖަނަވަރީ 2019
- ނިމުނު ތާރީޚް: 22 މާރިޗު 2021

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

[illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
ކުންފުނި ނަންބަރު C-24/2008
ޤާނޫނީ ވަކީލް:
އެޑްވޮކެޓް [illegible]

އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތް

މުޙައްމަދު [illegible] އަބްދުﷲ / [illegible]، ޏ. ފުވައްމުލައް
އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު A038733
ޤާނޫނީ ވަކީލް:
އެޑްވޮކެޓް ޢަބްދުﷲ ޢަލީ / [illegible]

ތަދައްޚުލްވި ފަރާތް

އަޙްމަދު [illegible] / މއ. [illegible]، މާލެ
އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު A080333

ޢާއިޝަތު [illegible] / މއ. [illegible]، މާލެ
އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު A122978

ޤާނޫނީ ވަކީލް: އެޑްވޮކެޓް ޢަބްދުﷲ ޢަލީ / [illegible]

[illegible] – [illegible] plain meaning rule

އިބްތިދާއީ ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅި ދަޢުވާ

ތަޢާރަފު

1. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 589/Cv-C/2019 ޤަޟިއްޔާ (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ޤަޟިއްޔާ") އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅުމުން މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/HC-A/223 ޤަޟިއްޔާއިން ބަލާ އިސްތިއުނާފު (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފު") ނިންމި ގޮތުގެ ތަފްޞީލެވެ.

2. މި އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާފައި ވަނީ ޑްރީމްސް ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް C-24/2008 (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތް" ނުވަތަ "ޑްރީމްސް ކޮންސްޓްރަކްޝަން") އެވެ. އިސްތިއުނާފު ތަމްސީލުކުރީ މުޙައްމަދު ސާބިރު ޢަބްދުﷲ A038733 (މީގެ ފަހުން "އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުގެ ވަކީލު" ނުވަތަ "މުޙައްމަދު ސާބިރު ޢަބްދުﷲ") އެވެ.

3. މި އިސްތިއުނާފަށް، އަޙްމަދު ފަހީމު A080333 އާއި، ޢާއިޝަތު ސާލިމާ A122978 (މީގެ ފަހުން "ޖަވާބުދާރީ ފަރާތްތައް") ޖަވާބުދާރީވާ ފަރާތްތަކެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ޤަޟިއްޔާ

4. އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ޤަޟިއްޔާގެ ޚުލާޞާ ތިރީގައި މި ބަޔާންކޮށްލަމެވެ.

ކަން ހިނގި ގޮތް

5. މއ. ފިނޮޅު އަދި މއ. ބޮޑުފިނޮޅުގެ އެއް ހިއްސާ ގެސްޓްހައުސް އިމާރާތް 17 އަހަރުގެ މުއްދަތަށް ޑިވެލޮޕް ކޮށްދިނުމަށް ކޮންޓްރެކްޓެއް އެ ދެ ފަރާތުގެ ދެމެދު ހަދާފައި ވެއެވެ.

6. ޑްރީމްސް ހޯލްޑިންގް އިން ކުއްޔަށް ހިފި މި ދެ ގޯތިގައި އެ ކުންފުނިން ހަދާ އިމާރާތުގެ ބައިތައް ކުއްޔަށް ދިނުމަށް އެ ކުންފުނިން އިބްރާހީމް ހުސައިން A009849 އަށް ދިން ޕަވަރ އޮފް އެޓަރނީ އިން ބާރުލިބިގެން، އެ ދެ ގޯތިގައި ބިނާކޮށްފައިވާ އިމާރާތުގެ އެންމެ ތިރީ ބައްޔާއި ފުރަތަމަ ފަންގިފިލާ މުޙައްމަދު ސަޢީދު އަބްދުﷲ އަށް ކުއްޔަށްދިނުމަށް އެއްބަސްވުމެއް (މީގެ ފަހުން "އިމާރާތުގެ ތިރީ ބައްޔާއި ފުރަތަމަ ފަންގިފިލާ ކުއްޔަށް ދިނުމުގެ އެއްބަސްވުން") ވިއެވެ.

7. މއ. ޕިންކަލް އަދި މއ. ބަރުދުރީގެ އެދު ހިޔާ ގޯއްޗާއި އިމާރާތް ޑްރީމްސް ހޯލްޑިންގްއަށް ކުއްޔަށްދިނުމަށް ވި ދެ އެއްބަސްވުން 31 ޖުލައި 2016 އިން ފެށިގެން ނިމުމަކަށް ގެނައުމަށް އެ ދެ ގޯތީގެ ވެރިން ޑްރީމްސް ހޯލްޑިންގްއަށް އެންގިއެވެ. އަދި މި ޝަރީޢަތުގައި، އިމާރާތުގެ ތިރީ ބައްޔާއި ފުރަތަމަ ފަންގިފިލާ ކުއްޔަށް ދިނުމުގެ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ޑްރީމްސް ހޯލްޑިންގްއަށް މުޙައްމަދު ސަޢީދު އަބްދުﷲ ދައްކަން ޖެހޭ ކުލި ދެއްކުން ވެސް ހުއްޓައިލިއެވެ.

8. ދެ ގޯއްޗާއި އިމާރާތް ކުއްޔަށް ދިނުމަށްވީ އެއްބަސްވުންތައް ނިމުމަކަށް ގެންނަން ނިންމުމުން އުފެދުނު ޚިލާފުތައް ހައްލުކުރުމަށް ދެ ގޯތީގެ ވެރިންނާއި ޑްރީމްސް ހޯލްޑިންގްސްއާއި 27 އޮކްޓޫބަރު 2018 ގައި ސެޓްލްމަންޓް އެއްބަސްވުމެއްވިއެވެ.

ކުލި ދައުވާ

9. އިމާރާތުގެ ތިރީ ބައްޔާއި ފުރަތަމަ ފަންގިފިލާ ކުއްޔަށް ދިނުމުގެ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ޑްރީމްސް ހޯލްޑިންގްއަށް މުޙައްމަދު ސަޢީދު އަބްދުﷲ ދައްކަންޖެހޭ ކުލި ދެއްކުން މުޙައްމަދު ސަޢީދު އަބްދުﷲ ހުއްޓައިލީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/91 ގެ 20 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި، އެ އެއްބަސްވުމުގެ 2.16 ވަނަ މާއްދާއާއި، 4 ވަނަ މާއްދާއާއި، 12 ވަނަ މާއްދާއާއި، މުޅި އެއްބަސްވުމުގެ ރޫޙާއި ޚިލާފަށް ދިރާސާކޮށްފައި ކަނޑައަޅައި

ދިނުމަށާއި، ކުރި ދެއްކުން ހުއްޓާލާފައިވާ ތާރީޚުކަމަށްވާ 31 ޖުލައި 2016ގެ ފަހުން އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތަށް ދޭންޖެހޭ ކުއްޔާއި އަދި އެއްބަސްވުމުގެ މުއްދަތު ނިމުމުގެ ފަހުންވެސް ތަން ބޭނުންކޮށްފައިވާތީ އޭގެ ދުވާލީގެ ގޮތުން ދައްކަންޖެހޭ ކުލީގެ ފައިސާގެ ތެރެއިން 31 އޮކްޓޫބަރު 2018އާ ހަމައަށް ދޭންޖެހޭ ކުލީގެ އެންމެހައި ފައިސާއާއި، ކުރި ނުދެއްކުމުން އަދާ ޖޫރިމަނާގެ ފައިސާ މުޙައްމަދު ޞާލިޙު ޢަބްދުﷲގެ ފަރާތުން [illegible] ރީފްސް ހޯލްޑިންގްއަށް ދޭންޖެހޭނެކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މި ފައިސާ އެއް ފަހަރާ ދައްކަން މުޙައްމަދު ޞާލިޙު ޢަބްދުﷲގެ މައްޗަށް އަންގައި [illegible] އަދި މުޙައްމަދު ޞާލިޙު ޢަބްދުﷲގެ މައްޗަށް [illegible] ރީފްސް ހޯލްޑިންގްއިން ސިވިލް ކޯޓުގައި ދައުވާކުރިއެވެ.

ކޯޓު ނިންމުން

10. ސިވިލް ކޯޓުން ހުކުމްކުރައްވައި ވަނީ، މއ. [illegible] އަދި މއ. [illegible]ގައި [illegible] ރީފްސް ހޯލްޑިންގްއިން [illegible] އިޖާރާގެ [illegible] ކުއްޔަށް ދިނުމަށް [illegible] ރީފްސް ހޯލްޑިންގްގެ [illegible] [illegible] 20 ޖަނަވަރީ 2012ގައި ދީފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] ދަށުން މއ. [illegible] އާއި މއ. [illegible]ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެންމެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުއްޔަށް ދިނުމަށް [illegible] [illegible] އާއި މުޙައްމަދު ޞާލިޙު ޢަބްދުﷲއާ ދެމެދު ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ދައްކަންޖެހޭ ކުލި، 31 ޖުލައި 2016 އިން ފެށިގެން މުޙައްމަދު ޞާލިޙު ޢަބްދުﷲ ދައްކާފައިނުވާތީ، 31 ޖުލައި 2016 ގެ ފަހުން 27 އޮކްޓޫބަރު 2018 އާ ހަމައަށް ކުލީގެ ގޮތުގައި [illegible] ރީފްސް ހޯލްޑިންގްއަށް ދޭންޖެހޭ 1,880,967.74ރ. (އެއް މިލިއަން އަށް ލައްކަ އަށްޑިހަ ހާސް ނުވަ ސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް ހަތް ރުފިޔާ ހަތްދިހަ ހަތަރު ލާރި) އާއި އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޖޫރިމަނާގެ ގޮތުގައި [illegible] ރީފްސް ހޯލްޑިންގްއަށް ދޭންޖެހޭ 36,750.00ރ. (ތިރީސް ހަ ހާސް ހަތް ސަތޭކަ ފަންސާސް ރުފިޔާ) އެއްކޮށް ޖުމްލަ 1,917,717.74ރ.

(އެއް މިލިއަން ނުވަ ލައްކަ ސަތާރަ ހާސް ހަތް ސަތޭކަ ސަތާރަ ރުފިޔާ ހަތްދިހަ ހަތަރު ލާރި) އަދި، ޑިރެކްސް ހޯލްޑިންގްއަށް މުޙައްމަދު ސާބިރު އަބްދުﷲ ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާކަމުގައި ކަނޑައަޅައިފެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ބަޔާން

11. އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައި ވަނީ އިސްތިއުނާފީ އެއް ނުކުތާއެވެ.

12. އެ ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައި ވަނީ، އިމާރާތުގެ ތިރީ ބާރާއި ފުރަތަމަ ފަސްގިފާ ކުއްލިން ދިނުމުގެ އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޓޫރިވަން ނުގެނުވައި ކުރި ޖެހުމާ ދުވަހުގެ ގޮތުން މަހުގެ 1 ވަނަ ދުވަސް ކަނޑައަޅާފައި ވަނީ އެ އެއްބަސްވުމުގެ 9.4 ވަނަ މާއްދާގައި ކުރި ދައްކަންޖެހޭ މުއްދަތު ކަނޑައަޅާފައިވަނިކޮށް، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ މުއްދަތުން ބޭރުވެގެންދިޔަކަން، އަދި އެ އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާ ސިފަކޮށް ކޯޓުން މާނަކޮށްފައި ވަނީ، އެ މާއްދާގެ ޝަރުޠާއި ޚިލާފަށް ހިފާހަރާ ކަމާއި، އަދި އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރުމުގެ ޙައްޤު ކުރުމުގައި ކޮށްފައިވާ ކަމަށާއި، އެއްބަސްވުން ޙަވާލުކުރުމަށް މުއްދަތުގައި ކުރި ނުދެއްކުމުން އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ލިބޭ ގެއްލުމަށް ރައްދުވާ ކުރުމާ ނުލައިކަމަށެވެ.

12.1 މި ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކުރެއެވެ.

12.1.1 ކުރި ދައްކަން ޖެހޭ މުއްދަތު ފަހަނައަޅައި 15 ދުވަސް ވީއިރު ނަމަ ވަގުތުން އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް އަންނާނެ ކަމަށް ހަވާލާދީ އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތް ކަމުގައި ވިޔަސް އެ ފަރާތުން އެއްވެސް ފަރާތަކުން އަމަލުކޮށްފައި ނުވާ ކަމަށާއި، އިސްތިއުނާފު ދައްކާދޭ ފަރާތުން ދިޔައި ވެސް ބޭނުންކުރަނީ މުދާ ހިސާބުކުރަމުން ކަމަށެވެ.

12.1.2 ކުލި ދައްކަން ޖެހޭ މުއްދަތު ފަހަނައަޅައި 15 ދުވަސް ވުމަށް ފަހު ވެސް ތަން ބޭނުންކުރަމުންދާނަމަ، އަދި އެ މުއްދަތުގައި ކުލި ނުދައްކާނަމަ، ހަވާލާދީވާ އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ޖޫރިމަނާ [illegible] [illegible] [illegible] ދައްކަން ޖެހޭނެ ކަމަށާއި، އެއްބަސްވުން ބާތިލުކުރާނަމަ ކުލި ދެއްކުމާ ހަމައަށް މި ޖޫރިމަނާ ހިނގާނީ މި މާއްދާ އެކުލަވައިލި މަޤްސަދު ކަމަށާއި، އެއީ ކުލި ނުދައްކާ ނަމަ ލިބޭ ގެއްލުން ބޮޑުވެގެންދާނެ ކަމަށެވެ. މިގޮތުން ސިވިލް ކޯޓުން ހުކުމްކުރުމާ ހަމައަށް 1,937,950.00 (އެއް މިލިއަން ނުވަ ލައްކަ ތިރީސް ހަތް ހާސް ނުވަ ސަތޭކަ ފަންސާސް) ރުފިޔާ ޖޫރިމަނާގެ ގޮތުގައި ދިނުން ޖެހޭ ކަމަށެވެ.

12.1.3 މަހުގެ ފުރަތަމަ ދުވަހު ކުލި ދައްކަން ޖެހޭނެ ކަމަށް ބަލަފައި، ހަވާލާދީވާ އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ގައިވާ 15 ދުވަހުގެ މުއްދަތު ގުނަން ފެށޭނީ މަހުގެ ދެ ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން ކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައި ވަނީ ގޯސްކޮށް ކަމަށާއި، ހަވާލާދީވާ އެއްބަސްވުމުގެ 9.4 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ބަލާއިރު، ކޮންމެ މަހެއްގެ ކުލި ދައްކަން ޖެހެނީ އެ މަހެއްގެ 7 ވަނަ ދުވަހުގެ ކުރިން ކަމަށާއި، މިގޮތުން 13.1 ގައިވާ 15 ދުވަހުގެ މުއްދަތު ގުނަން ފެށޭނީ މަހުގެ 8 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން ކަމަށާއި، 15 ދުވަސް ހަމަވާނީ 23 ވަނަ ދުވަހަށް ކަމަށާއި، 23 ވަނަ ދުވަހަށް ފަހު ވެސް [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުން ވަނީ [illegible] [illegible] ކަމަށާއި، އެހެންކަމުން އެއްބަސްވުން [illegible] ދިޔަ ކަމާއި، އެއްބަސްވުން ބާތިލު ނުކުރެވޭކަން އެނގެން އޮންނާނީ އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާވެސް އެ ގޮތުގެ މަތިން ޢަމަލުކުރަން ކަމަށެވެ.

12.2 މި ނުކުތާގެ ޖަވާބުގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރި މުހިއްމު ކަންކަން ތިރީގައި މި ބަޔާންކުރަނީއެވެ.

12.2.1 އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ގަޟިއްޔާ ދަށުކޯޓުން ނިންމާފައި ވަނީ 22 މާރިޗު 2021 ވަނަ ވާތީ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ 10 ދުވަސް 07 އޭޕްރިލް 2021 އަށް ހަމަވާނެ ކަމަށާއި، ނަމަވެސް އިސްތިއުނާފު މި ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައި ވަނީ 20 އޭޕްރިލް 2021 ވަނަ އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމަށާއި، މި ކަން މި ގޮތަށް ހިނގާފައިވާ ނަމަ މި އިސްތިއުނާފު އިތުރަށް ކުރިއަށް ނުގެންދެވޭނެ ކަމަށެވެ.

12.2.2 ކުލި ދައްކަން ޖެހޭ މުއްދަތުގެ ފަހަން 15 ދުވަސް ފާއިތުވެއްޖެނަމަ އެއްބަސްވުން ބާޠިލުވާނެ ކަމަށް ދަށުކޯޓުން ކަނޑައެޅީ ރަނގަޅަށް ކަމަށެވެ. އެއީ އެއްބަސްވުމުގައި އެކަން ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތް ކަމަށެވެ. އެގޮތުން އެއްބަސްވުމުގެ [illegible] އަމަލު ނުކުރި ކަމުގައި ވިޔަސް އެއްބަސްވުމުގައިވާ ނަތީޖާ ނުކުންނާނެ ކަމަށެވެ.

12.2.3 އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ތަން ބޭނުންކުރުމުގައި ވަނީ ގޭގެ ވެރިފަރާތާއި އެކު ހެދިފައިވާ އެއްބަސްވުމެއްގެ ދަށުންކަމަށާއި، އެ ފަރާތްތަކުން [illegible] ކުލި ދައްކާފައި ވާނެ ކަމަށެވެ. ގޭގެ ވެރިފަރާތާއި [illegible] [illegible] ދަރުން އެ ވެރިފަރާތާއި ދައްކާފައިވާ ކުލި އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން ދައްކަން ޖެހޭ ކަމަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ކަމަށެވެ. އަދި ކުލި ނުދައްކައިގެން އަރާފައިވާ ޖޫރިމަނާ ދައްކަން ޖެހޭ ކަމަށް ވެސް ގަބޫލު ނުކުރާ ކަމަށެވެ.

12.2.4 އިސްތިއުނާފު ހައްދުގާ ފަރާތުން އަމަލުކުރަން ޖެހޭ ސަބަބަ އެއްބަސްވުމުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތަށާއި އޮތް އެއްބަސްވުމުގޮތް ނުވަތަ ގޮތް ވަކިފަރާތަކާއި ދެމެދު އެއްބަސްވުމުގެ ކަނޑައެޅިފައިވާ ނުވަތަ، ކުރި ދެއްކެން ފަސްކޮށްދޭ ކަމަށް ބުނެ ޖޫރިމަނާ ނަގައިދީފައިވާ ހަމައެއް ނެތް ކަމަށެވެ.

12.2.5 ހަވާލާދީފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޖޫރިމަނާއަކީ ފުރަތަމަ ކޯޓުތަކުން ކަމަށާއި، ފުރަތަމަ ގޮތުގައި އެނބުރި ޖޫރިމަނާއަކީ ނަގައިދިނުން ވާޖިބުވާނެ ކަމަށާއި، ކުރި ނުދައްކައިގެން ގެއްލުމެއްވާނަން ސާބިތުކުރުމަށް އެއްވެސް ހެއްކެއް ހުށަހަޅާފައި ނުވާ ކަމަށެވެ.

12.3 މި އިސްތިއުނާފުގެ ބަދަލުދީގެން ފާހަގަކޮށްގެން ޖެހުނު ގޮތުގައި ފާހަގަކުރި ކަމަށް، އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުގާ ފާހަގަކޮށްދޭ ގޮތަށް ބާރުއަޅާ ފުރުސަތު ފޯނުކޮށްދީ ބޭނުންކުރުމަށް ދިނުމަށް 1 އޮގަސްޓް 2016 އިން ފެށިގެން ގެގެ ވިލިފާހަގަކޮށް އަ ޖަން އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުގާ ފާހަގަ ކުއްލިން ދިނުމުން ކަމަށާއި، މި ވޯޓުން އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުގާ ފާހަގަކޮށް ކުރި ދެއްކި ކަމަށެވެ. މިގޮތުން، އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުގާ ފާހަގަގެ ޖަވާބުގައި ފާހަގަކުރެއްވި ނުކުތާތައް ދެކި އެއްގޮތަކަށް ބަދަލުކުރުމުގެ ފާހަގަތަކުން ވެސް ފާހަގަކުރެއްވިއެވެ.

ނިންމުމަށް އައި ގޮތް

13. މި އިސްތިއުނާފު ނިންމައިދިނުމަށް އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން އެދިފައި ވަނީ، ކުރި ނިންމައިދިނުން ދެއްކުން ޖެހޭ ޖަވާބުދާރީގެ ފާހަގަ އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތަށް ދެއްކުމަށް އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުގާ ފާހަގަގެ މުއްދަތު އަންގާ އަމުރުކުރުމުގެ ކަމަށެވެ.

14. މި އިސްތިއުނާފު ނިންމައިދިނުމަށް އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން އެދެނީ، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތަށް ދައްކަން ޖެހޭ ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ފައިސާއަކީ ޖާއިޒު ގޮތެއްގައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ގާނޫނީ [illegible] [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން [illegible] ވެރިފަރާތްތަކަށް ދައްކާފައިވާ އެ ފަރާތްތަކުގެ ހައްގެއް ކަމަށާއި، އަދި އެ ފައިސާއަކީ އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ އަތުން ނަގައި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތަށް ދައްކަން ޖެހޭ ފައިސާއެއް ނޫން ކަމަށާއި، އަދި އެ ފައިސާއާ ގުޅިގެން [illegible] ވެރިފަރާތްތަކުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] ޖެހޭ ފައިސާއެއް ނޫން [illegible] [illegible].

15. މި އިސްތިއުނާފު ނިންމައިދިނުމަށް [illegible] ފަރާތްތަކުން އެދެނީ، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތަށް ދައްކަން ޖެހޭ ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ފައިސާއަކީ ޖާއިޒު ގޮތެއްގައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ގާނޫނީ [illegible] [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން [illegible] ވެރިފަރާތްތަކަށް ދައްކާފައިވާ އެ ފަރާތްތަކުގެ ހައްގެއް ކަމަށާއި، އަދި އެ ފައިސާއަކީ އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ އަތުން ނަގައި އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތަށް ދައްކަން ޖެހޭ ފައިސާއެއް ނޫން ކަމަށާއި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] ޖެހޭ ފައިސާއެއް ނޫން [illegible] [illegible].

ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތައް

16. މި އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާފައި ވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ހަމަވުމަށްފަހު ފާހަގަކޮށް އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ބަޔާނުން އިޖުރާއީ ކަމެއް ފާހަގަކޮށްފައިވާތީ އެންމެ ފުރަތަމަ އެކަމަށް ނަޒަރުކުރާނަމެވެ. އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ބަޔާނުން ފާހަގަކުރަނީ، އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ޤަޟިއްޔާގައި ޙުކުމްކޮށްފައި ވަނީ 22 މާރިޗު 2021 ކަމަށް ވާތީ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ 10 ދުވަސް 07 ޖޫން 2021 އަށް ހަމަވާއިރު، އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާފައި ވަނީ 20 ޖޫން 2021 ގައި ކަމަށާއި، މިހެންވެ، މި އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާފައި ވަނީ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ހަމަވުމަށްފަހުއެވެ. މި އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާފައި ވަނީ 20 ޖޫން 2021 ގައި ކަމަށް އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ބަޔާނުން [illegible]، މި އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފޯމު ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައި ވަނީ 06 ޖޫން 2021 ގައިކަމަށް، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-D/95/2021/115 (07 ޖޫން 2021) ސިޓީން އެނގޭތީ މި އިސްތިއުނާފަކީ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފެއް ކަމުގައި [illegible] [illegible].

17. އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅި ނުކުތާ އާއި ތަފުސީލަށް ބަލާއިރު އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ [illegible] ގޮތެއްގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވަނީ، އިޖުރާއާތުގެ ތިރީ [illegible] ފުރަތަމަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 13.1 ވަނަ މާއްދާ ކޯޓުން ފާސްކުރި ގޮތް ގުޅޭ ގޮތުންނެވެ. ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible]" [illegible] [illegible] ވާނީ މި [illegible] [illegible].)

18. އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކުރަނީ، [illegible] [illegible] [illegible] 15 ދުވަސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 13.1 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]،

ދިނެންވެ ކުލި ނުދައްކައި ފާއިތުވި ހުރިހާ ދުވަހަކަށް ކޮންމެ ދުވަހެއްގެ ކުލީގެ 3.5% ގެ ރޭޓުން ފައިސާ ނަގައިދޭން ޖެހޭނެ ކަމަށެވެ.

19. އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ދަޢްވާގައި ނިޔާކުރަ ގޮތަށް ބަލާއިރު، އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާއާ ހަވާލާދީ ކަނޑައަޅާފައި ވަނީ، ކުލި ދައްކަން ޖެހޭ މުއްދަތު ފަހަނައަޅައި 15 ދުވަސްވީއިރު ކުލި ދައްކާފައި ނުވުމުން އެ ދުވަހުން ފެށިގެން އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް އަންނާނެ ކަމާއި، ނަމަވެސް އެ ފަހުން ވެސް އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތް ތަނުން ނުކުމެފައި ނުވާތީ، އެއްބަސްވުން ބާޠިލުކުރަން ފަހުގައި ވެސް ކުލި ދައްކަން ޖެހޭނެ ކަމަށެވެ. އަދި ކުލި ނުދައްކައި ފާއިތުވި ހުރިހާ ދުވަހަކަށް ކޮންމެ ދުވަހެއްގެ ކުލީގެ 3.5% ގެ ރޭޓުން ފައިސާ ނަގައިދިނުމަށް ވަނީ ކުލި ދައްކަން ޖެހޭ މުއްދަތު ފަހަނައަޅައި 15 [illegible].[1] އިސްތިއުނާފު [illegible]، މި 15 ދުވަހުގެ އިތުރުން، ކުލި ނުދައްކައި ފާއިތުވި ހުރިހާ ދުވަހަކަށް، ކޮންމެ ދުވަހެއްގެ ކުލީގެ 3.5% ގެ ރޭޓުން ފައިސާ ނަގައިދިނުމަށެވެ.

20. ފުރަތަމަ، ކުލި ދައްކަން ޖެހޭ މުއްދަތު ފަހަނައަޅައި 15 ދުވަސްވުމުން އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް [illegible]. އެއްބަސްވުމުގެ [illegible] 13.1 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރެވިފައި ވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> "މި އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ކުލި ދައްކަންޖެހޭ މުއްދަތު ފަހަނައަޅައި 15 (ފަނަރަ) ދުވަސް [illegible]. އަދި މި [illegible] 15 (ފަނަރަ) [illegible] 3.5% ގެ [illegible]."

---

[1] އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ [illegible] 3 ވަނަ [illegible] (ހ) އަދި (ށ)

21. [illegible] [2021] SC 52 [illegible]

> "[illegible]"

22. [illegible] 15 [illegible] 13.1 [illegible] 15 [illegible][2] [illegible]

---

[2] [illegible] 7 [illegible] 2016 [illegible]

ދީފައިވާކަން އެނގެން އޮތް ހިނދު، މި ހާލަތުގައި އަޖަލުޖެހުން އެއްބަސްވުން ނިމުމަކަށް އަދިކަމަށް ބަލަން ޖެހޭ ހަމައެއް ނުފެނެއެވެ.

23. ދެން ޖަވާބު ލިބެން ޖެހެނީ، އެއްބަސްވުން ދެމިގެން ދިޔަކަމަށް ބަލަން ޖެހޭ ހާލަތުގައި، ކުރި ނުދައްކައި ފާއިތުވި ހުރިހާ ދުވަހަކަށް، އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކަނޑައަޅާ ދުވަހުގެ ކުރީގެ 3.5% ގެ ޖޫރިމަނާ ފައިސާ ނަގައިދެވޭނެކަމަށް އޮތް ސާފުވެއެވެ. މި ސާފުވާން ޖަވާބު ކޯޓުތަކުގައި ފުރިހަމަ ނަގާ ދުވަސްތަކަށް ޖެހޭނީ އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާގައި އޮތް އެއްޗެކެވެ. ދެން އެ މާއްދާ އަސްލުން މި ތިރީގައި މި ނަކަލުކުރަމެވެ.

> "މި އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދަރަނި ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ވަކިކުރުމަށްފަހު 15 (ފަނަރަ) ދުވަސް ވެއްޖެނަމަ ވަގުތުން ކުއްލިއަކަށް އެގްރީމެންޓް ނިމުމަކަށް އައިއްސެވެ. އަދި މި ދުވަސްތަކުގެ 15 (ފަނަރަ) ދުވަހުގެ ކުރިން ކުރި ދައްކަންޖެހޭ ކުރި ބައިކަ ގާނޫނީ އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ކުރި ދައްކާނަމަ ފަސްވި ކަނޑައި ދުވަހަކަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ކުރީގެ 3.5% ގެ ފައިސާއެއް ނަގާނެއެވެ."

24. މި މާއްދާގެ ފަހު ޖުމުލަތަށް ބަލާއިރު ފާހަގަކޮށްލެވޭ އެ ބަންދުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތް އެއްޗަކީ އެއްވެސް އުސޫލެއްގެ ދަށުން ދެއްކުމުގެ ދަރަނިތަކުގެ އޮތް ކަމެވެ. އިބާރާތް ސާފުކޮށް ސީދާ މާނަކޮށް ފެނޭ އޮތް ކަމެވެ. އެ ޖުމުލަތުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައި، ކުރި ދައްކަން ޖެހޭ މުއްދަތު ފަހަނައަޅައިފިނަމަ 15 ދުވަސް ހަމަވުމުގެ ކުރިން ކުރިއަށްދާނަމަ ކުރި ބަލައިގަންނަވާން ގޮތެވެ. އެއީ، ފަސްވި ކަނޑައި ދުވަހަކަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ކުރީގެ 3.5% ފައިސާ ކޮށްދޭނީ ދައްކާށެވެ. މި ޖުމުލަތުގައި، ކުރި ދައްކަން ޖެހޭ މުއްދަތު ފަހަނައަޅައި 15 ދުވަސް ހަމަވުމަށްފަހު ދުވަސްތަކަށް ކުރިއަށްދާ އިތުރު ފައިސާއެއް ނަގާނެކަމުގެ މައްޗަށް އެއްވެސް އިސްތިސްނާއެއް ކަމުގައި ނުފެނެއެވެ.

25. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްދެނީ، މި މާއްދާގެ މަޤްޞަދަކީ ކުރި ދަރަޖައިން ޤަޟިއްޔާ ޙުކުމްކުރުމުގައި ފަހަނައަޅައި 15 ދުވަސް ހަމަވުމަށްފަހު ވެސް ދަރަނި ބަލައިނުގަނެވުނު ނަމަ އަދި ކުރި ދަރަޖައިން ކުރިޔަށް އިތުރަށް މި 3.5% ނުގެވޭހަރު ޢުޤޫބާ ކަމަށެވެ. މާނައަކީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ނަޒަރުގައި ވެސް މި މާއްދާގެ މަޤްޞަދަކީ، ކުރި ދަރަޖައިން ޙުކުމްކުރި ފަހަނައަޅައި 15 ދުވަސް ހަމަވުމަށްފަހު ކުއްލިއަކަށް އިތުރު ފައިސާއެއް ނަގަން ކަމަށް ޢިވަޟެއް ނޫނެވެ. މަޤްސަދަށް ބަލައި އެ ގޮތުން މާނަކުރުމުން އެނގިދެއެވެ.

26. އެއްބަސްވުން މާނަކުރުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރަންވީ plain meaning rule އަށް ބަލާއިރު، އެއްބަސްވުމުގައި ޖުމްލަ އެފެދިފައިވާ މާއްދާ ނުވަތަ އިބާރާތުގައި ބޭނުން އެއްޗެއް ސާފުވާނަމަ، މާނަ ދޭހަވާގޮތުގައި އެއްވެސް ޝައްކެއް ނުވަތަ ފުށުއަރާފައެއް ނެތް ނަމަ، އެއްބަސްވުން މާނަކުރުމުގައި އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިންގެ ނިޔަތާއި މަޤްސަދާ ހިސާބަށް މާނަކުރުމުގެ މަސައްކަތް ގެންދިއުމެއް ނުޖެހެވެ.

27. އެއްބަސްވުން މާނަކުރުމާ ގުޅޭގޮތުން، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ، **ޕްރިޒަމް އެކަޑެމީ އޮފް ޝިޕިންގް ވ. ދިވެހި (ވިރިސްޓިޖް އެންޑް ޖެނެރަލް ކޮންސަލްޓަންސީ)** [2021] SC 65 ގަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްދެނީ، ކޮންޓްރެކްޓްތަކުގެ ޖުމްލަ އެފެދިފައިވާ އިބާރާތުގެ ވަޒީފާގެ ހަމަޖެހިލުން ދިރާސާ ފުރިހަމަ އެއްގޮތަށް ކަމަށްވާ ނަމަވެސް، އެ އިބާރާތް މާނަކުރުމުގެ މަސައްކަތް ފަށައިގަންނަން ވާނީ އެ އިބާރާތުން ކަމާއި، ސަބަބަކީ، ވަރަށްގިނަ މާނަތަކެއް ހާލަތުން ކުރާނެ ދިރާސާކުރާ ބޭނުމަށް ކޮންޓްރެކްޓްތަކުގައި ފަރާތްތަކުން ބޭނުންކުރާ އިބާރާތްތަކުގެ މައިގަނޑު ފަރާތްތަކުގެ ކޮންޓްރެކްޓު އެއްބަސްވުމެއް ކުރެއްވި، ކޮންޓްރެކްޓުގައި ހިމެނޭ އިބާރާތްތަކަކީ އެއްވެސް ގޮތެއްގައި އެ ކޮންޓްރެކްޓްގެ ބައިވެރިންގެ ނިޔަތް އަދާ ސާބިތުކުރަނީ ވާނީ ކަމަށެވެ. އަދި ފާހަގަކޮށްފައި ވާނީ، ވަރަށްގިނަ ހާލަތްތަކުގައި ބަލައިގަނެވޭ ހަމައިގެން، ކޯޓުގެ މަސްލަހަތު ދައުލަތު ބިނާކުރެވިފައި އެ މާއްދާ އަލުން ލިޔުމުން އެއްބަސްވުން ޖެހޭނެ ކަމަށެވެ.

28. މި އިސްތިއުނާފުގެ އަލީގައި ވިސްނާއިރު ފާހަގަކުރަނީ، އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާގެ ދެ ވަނަ ޖުމްލައިގެ އިބާރާތް ސާފުވާފައި ސާބިތުކޮށްދޭކަމުންނާއި، އެ ޖުމްލައިގައި ބުނާ އެއްޗެއް އޮޅުމަކާނުލާ ނުވަތަ ފުރިހަމަކޮށްފައިވާކަން ޗާގަވެސް ނުދޭކަމުންނާއި، އެ މާއްދާގައި ސީދާ އެއް ގޮތެއް އެ މާއްދާ ބަޔާންކޮށްފައިނުވާ ދުވަހެއް ދޫކޮށްލުމުން ވެސް ނިންމިކަމުން، އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާއިން އިތުރު މާނައެއް ދިނުމަށްޓަކައި އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިންގެ ނިޔަތާއި މަޤްސަދު ދެނެގަތުމުގެ މައްޗަށް މަސައްކަތެއް ހިނގަން ޖެހޭ ހަމައެއް އަދި ސަބަބެއް ވިޔަސް މި މައްސަލާގައި ނެތް ކަމެވެ.

29. ވީމާ، އެއްބަސްވުން ބާތިލުވުމުން ދުރުވެގެން ދިޔަ ކަމަށް ބެލެވޭއިރު ވިޔަސް، ކުރި ނަގައިގަތް ފައިދާ ހުރި ދުވަހަކަށް، ކޮންމެ ދުވަހެއްގެ ކުރީގެ 3.5% ގެ ރޭޓުން ފައިސާ ނަގައިދޭ ގޮތަށް އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާ މާނަކުރަން ޖެހޭ ހަމައެއް ނުވެއެވެ.

30. މި ތަންތަނުގައި ފާހަގަކުރަން ޖެހޭ އަނެއް ކަމަކީ، އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އެ މަރުޙަލާގެ ކުރި ދައްކާކަން ޖެހޭ ދުވަހަކީ މަހުގެ އެއް ވަނަ ދުވަސްކަމުގައި ދައްކާކަން، އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ފަދައިން، އެއްބަސްވުމުގެ 9.4 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކުރެވިފައި ކަމެވެ. ކޮންމެ މަހެއްގެ ކުރީ ދައްކަން ޖެހޭ އެ މަހެއްގެ ހަތް ވަނަ ދުވަހުގެ ކުރިންކަމުގައި އެ މާއްދާގައި ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް މި މުއްދަތުގެ ސަބަބުން އިސްތިއުނާފުކުރިފަރާތާއި ކަނޑައެޅިފައިވާ ފައިސާގެ އަދަދުން އަންނަން ބަދަލެއް ނުވެއެވެ.

31. ނިންމުމުގެ ކުރިން ފާހަގަކުރަން ޖެހޭ ކަމަކީ، މި އިސްތިއުނާފުގެ ޖަވާބުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެއްވި ފަރާތާއި، ތަފްސީލުކޮށް ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ފާހަގަކުރި ގޮތަށް ކަމަކީ މި އިސްތިއުނާފުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭން ނަޒަރުކުރުމުން ގޮތް ނިންމުން ކަންކަން ހުރުން ކަމެވެ. ހަމައެހެންމެ، އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތުން މި އިސްތިއުނާފުގައި އެދިފައިވާ ފަދައިން، ކުރި ނަގައިގަތް ފައިދާ ހުރި ދުވަހަކަށް، ކޮންމެ ދުވަހެއްގެ ކުރީގެ

3.5% ގެ ރޭޓުން ފައިސާ ނަގައިދެވޭން ގޮތުން އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާ މާނަކުރެވޭން ހަމައެއް ނެތްކަމަށް އެ މާއްދާގެ އިބާރާތަށް ބަލައި އިސްވެ ގޮތް ކަނޑައެޅިފައިވުމުން، އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާގައި، ކޮންމެ ދުވަހެއްގެ ކުރީގެ 3.5% ފައިސާ ނަގައިދިނުމަށް އޮތް ބަދަލު ހުށަހެޅުމަށް ކޯޓުގައި ކަމަށްވިޔަސް، ގެއްލުނުކަމާއި ގެއްލުނު ގޮތާއި އަދި މިންވަރެއް ސާބިތުކޮށްދީފައި ނުވާތީ އެ ފައިސާ ނަގައިދިނުން ކަމުގެ މައްސަލަ މި އިސްތިއުނާފުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތުން ދިން ނުކުތާއާ ނަޒަރުކޮށް ގޮތެއް ނިންމުމުގެ ބޭނުމުގައި ނެތް ކަމަށެވެ.

ނިންމަން ފެންނަ ގޮތް

32. އިސްވެ މި ބަޔާންކުރި ކަންކަން އެ ގޮތުގައިވާތީ ހުކުމުން، އަޅުގަނޑުމެން ފެނުނީ، ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ގޮއްސާގެ ހުކުމަށް ބަދަލެއް ގެންނަން ސަބަބެއް ނެތް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި މި ގޮތަށް ނިންމާލީމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޝުޖޫން މުޙައްމަދުގެ ރައުޔު

33. މި މައްސަލައިގައި ޑިޕޮސިޓް ކޮންޑިޝަންގެ ޕްރޮޕަޓީ ޑެމޭޖްގެ ފައިސާ އިސްތިއުނާފުކުރައްވަމުން، މި ނިންމުމުގައި ހަވާލާދީ އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާއާ ހަވާލާދީ، ޖޫރިމަނާގެ ގޮތުގައި ޑެމޭޖް ކޮންޑިޝަން ޕްރޮޕަޓީ ޑެމޭޖްއަށް -/36,750ރ. (ތިރީސް ހަ ހާސް ހަތްސަތޭކަ ފަންސާސް ރުފިޔާ) ދޭންޖެހޭކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 589/Cv-C/2019 ގެ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅައި ކަނޑައަޅުއްވާފައެވެ. އަދި މި އިސްތިއުނާފުގައި ޑިޕޮސިޓް ކޮންޑިޝަން ޕްރޮޕަޓީ ޑެމޭޖްގެ ބަދަލުގައިވަނީ، ކުރިން ދިނުމުގެ އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޖޫރިމަނާ ނެގުމުގައި ކުރި ޖެހޭ ދުވަހެއްގެ ގޮތުން މަހުގެ 1 ވަނަ ދުވަސް ކަނޑައަޅާފައިވަނީ އެއްބަސްވުމުގެ 9.4 ވަނަ މާއްދާގައި ކުރި ދައްކަންޖެހޭ ކުއްޔާއި

ކަނޑައަޅާފައިވަނީކަން، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ މުއްދަތަށް [illegible]، އަދި އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާ [illegible] [illegible] [illegible]، އެ މާއްދާގެ ރޫޙާއި [illegible] [illegible]، އަދި އެއްބަސްވުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެއްބަސްވުން [illegible] [illegible] މުއްދަތުގައި ކުރި [illegible] ސަބަބުން ޕްރޮޖެކްޓް ކޮމްޕްލީޝަން ޕީރިއަޑް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައެވެ.

34. [illegible]، ޕްރޮޖެކްޓް ކޮމްޕްލީޝަން ޕީރިއަޑް [illegible] ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ، ކުރި [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ [illegible] ޕްރޮޖެކްޓް ކޮމްޕްލީޝަން ޕީރިއަޑް [illegible] [illegible] މުޙައްމަދު ސާބިތު ޢަބްދުﷲގެ [illegible] [illegible]، [illegible].[3]

35. މި [illegible] ޖަވާބުގައި މުޙައްމަދު ސާބިތު ޢަބްދުﷲގެ [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގެ [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] ކުރި ޕްރޮޖެކްޓް ކޮމްޕްލީޝަން ޕީރިއަޑް [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި މި ކުރި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައެވެ.

36. އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާއާ ގުޅޭ ގޮތުން މުޙައްމަދު ސާބިތު ޢަބްދުﷲގެ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[3] މި ޤަޟިއްޔާގައި 14 [illegible] 2024 ގައި ބޭއްވުނު [illegible] ޕްރޮޖެކްޓް ކޮމްޕްލީޝަން ޕީރިއަޑް [illegible] [illegible] [illegible].

ނިންމުންތަކުން، ނަގައިދިނުން ހުއްދަކޮށްފައިވަނީ ހަމައެކަނި ވިޔަފާރިއާ ގުޅޭ ޑޮކިއުމަންޓްތަކާއި، މި މައްސަލަ ކުރިއަށް ދިޔައިރު، އެއްވެސް ގެއްލުމެއް ލިބިފައިވާކަން ޕްރޮޕަޓީ ހޯލްޑިންގ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވާކަމަށެވެ.

37. މީގެ އިތުރުން، އެއްބަސްވުމުގައި ކުރި ނުދެއްކުމުގެ ސަބަބުން ޤަރުޟުދޭފަރާތުން ބަންދަކުރެވިފައިވާ ފާހަގަކޮށް ބާރުދޭ އަދި ކަނޑައަޅަން ޕްރޮޕަޓީ ކޯޓުގެ މުޙައްމަދު ޝާހިދު ޢަބްދުﷲގެ ފަރާތުން ބުނެފައެވެ. އެ ނުކުތާގައި އެ ފަރާތުން އަރުވާފައިވާ އެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވާ އިސްތިއުނާފުގައިވާ ގޮތުގައި،[4] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 589/Cv-C/2019 ގެ ޤަޟިއްޔާއިން ކޮށްފައިވާ ޙުކުމަކީ ބާޠިލު ޙުކުމެއްކަމުގައި ކަނޑައަޅުއްވައިދެއްވުމެވެ. އަދި ހަމައެއާއެކު، ޤާނޫނާގެ ވައިސްއަތި ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާއިއްތިފާޤުވެފައިވާ ކަނޑައަޅައިދިނުމެވެ.

38. މި މައްސަލައިގައި ޕީލޭސް ޕްރޮޕަޓީ ހޯލްޑިންގ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ގޮތަށް ފެށިގެން ކުރެވިފައިވާތީއެވެ، އަދި އެގޮތުގެ މަތިން، ޕީލޭސް ޕްރޮޕަޓީ ހޯލްޑިންގ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްއަށް -/1,937,950ރ. (އެއްމިލިއަން ނުވަސަތޭކަ ތިރީސް ހަތްހާސް ނުވަސަތޭކަ ފަންސާސް ރުފިޔާ) ދިނުމަށްދޭންޖެހޭކަމަށް އެ ފަރާތުން ދައްކާކަމަށް އެ ފަރާތުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާފައިވާއިރު،[5] އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާ ދެނެގަތުން މުހިންމުކަމުގައި ދެކެމެވެ.

39. މި މާއްދާގައިވަނީ، "މި އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދަރަނި ދައްކަންޖެހޭ މުއްދަތު ފަހަނައަޅައި 15 (ފަނަރަ) ދުވަސް ވެއްޖެނަމަ ވަގުތުން ކުއްލިއަކަށްހުރި އެގްރީމެންޓް ނިމުމަކަށް އައިސްފެއެވެ. އަދި މި ދެންނެވި

---

[4] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 589/Cv-C/2019 ގެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް މުޙައްމަދު ޝާހިދު ޢަބްދުﷲގެ ފަރާތުން މި ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/HC-A/239 ގެ ޤަޟިއްޔާގެ އިސްތިއުނާފު

[5] އިސްތިއުނާފު ފޯމުގެ 8.1 ގެ (ރ)

15 (ފަނަރަ) ދުވަހުގެ ކުރިން ކުރި ދައްކާނަމަ ކުރި ބަލައި ގަނެވޭނީ އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ކުރި ނުދައްކާ ލަސްވި ކޮންމެ ދުވަހަކަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ކުރީގެ 3.5% ގެ ފައިސާއާ އެކުގައެވެ." މިފަދައިންނެވެ.

40. މި އިސްތިއުނާފު ބިނާވަނީ [illegible] މާއްދާއަށް ކަމަށްވާއިރު، އަދި މި އިސްތިއުނާފުގެ ޖަވާބުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުންތަކުގެ އަލީގައި، މި މާއްދާއަކީ [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible].

41. ޖޫރިމަނާ ފައިސާއާ ގުޅޭގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުޞޫލުތަކާއި އަދި އެ ކޯޓުގެ [illegible] ބަދަލުގެ މިންވަރު [illegible]، ގެއްލުން އޮންނަންޖެހޭ [illegible] [illegible] އެއްބަސްވުމުގައި [illegible] [illegible] ހިމެނިފައިވާތީ އެ ހިމެނިފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން އެފަދަ މާއްދާތައް ތަންފީޒުކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން އެ ކޯޓުން [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/28 **[illegible] [illegible] ވ. [illegible] [illegible]** (މީގެ ފަހުން "[illegible] [illegible] ވ. [illegible] [illegible] [illegible]") [illegible] އެ ކޯޓުން ވަނީ [illegible].

42. މިގޮތުން ޖޫރިމަނާ ފައިސާއާ ގުޅޭގޮތުން [illegible] **[illegible] [illegible] ވ. [illegible] [illegible]** [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] **[illegible] [illegible] ވ. [illegible] [illegible] [illegible]** [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެއްބަސްވުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

އަންދާޒާއެއްތޯ (ލިކުއިޑޭޓެޑް ޑެމޭޖަސް ކްލޯޒްއެއްތޯ) ނުވަތަ އެއީ އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވާ ފަރާތަށް އުޤޫބާތެއް ކުރިމަތި ކުރުމުގެ ގޮތުން ހިމަނާފައިވާ މާއްދާއެއްތޯ (ޕެނަލްޓީ ކްލޯޒްއެއްތޯ) ބެލުމަށްފަހު، ޝަރުޢު ޤަޟާއިގެ ދަށުން ފައިސާ ނަގައި ދިނުމާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމެވެ. އަދި މިފަދައިން ބަލާބެލުމުގައި އެ ފައިސާ ނަގައިދެވޭނީ، އެ ފައިސާއަކީ އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން ލިބުނު ގެއްލުން ފޫބެއްދުމަށްޓަކައި ބޭނުންވާނެ މިންވަރުގެ އެކަށޭނަ އަންދާޒާއެއް ކަމަށް ވާނަމައެވެ.[6]

43. މި ޤަޟިއްޔާގައި، Dunlop Pneumatic Tyre Co Ltd v New Garage & Motor Ltd[7] ޤަޟިއްޔާގައި ދުނިޔޭގެ އެކި ޤައުމުތަކުން އަމަލުކުރަމުންދިޔަ އަދި އަމަލުކުރަމުންދާ genuine pre-estimate of loss ޓެސްޓާއި Cavendish Square Holding BV v Tala El Makdessi; ParkingEye Ltd v Beavis[8] ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވެއެވެ.

44. ޕެނަލްޓީ ކްލޯޒްއެއްތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ ވަކިންކުރުމުގައި [illegible] [illegible] 02 (ދޭއް) ޓެސްޓް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/70 **[illegible] [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް** ވ. **[illegible] [illegible] [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް** ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] [illegible] [illegible] ޓެސްޓް [illegible] ޓެސްޓާއި [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ޓެސްޓްގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible]

---

[6] މި އުސޫލު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/14 ([illegible]) [illegible] ޤަޟިއްޔާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/SC-A/24 ([illegible]) [illegible] ޤަޟިއްޔާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/13 އަދި 2021/SC-A/52 ([illegible]) [illegible] ޤަޟިއްޔާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/14 ([illegible]) [illegible] ޤަޟިއްޔާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/SC-A/28 ([illegible]) [illegible] ޤަޟިއްޔާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/38 ([illegible]) [illegible] ޤަޟިއްޔާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/83 ([illegible]) [illegible] ޤަޟިއްޔާއާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/76 ([illegible]) [illegible] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

[7] [1915] A.C. 847

[8] [2015] UKSC 67

ޓެސްޓްގެ ދަށުން ގެއްލުން ލިބުނު ފަރާތުގެ ކޮމްޕެންސޭޝަން ނުވަތަ ލިބިދާނެ ބަދަލަކީ ހަމައެކަނި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ލިބިދާނެ މާލީ ގެއްލުމަކަށްވުރުގެ އިތުރުން، އެ ނަގައިދެވޭ އަދަދަކީ ވިޔަފާރީގެ ސައްޙަ މަސްލަހަތަކަށް ހިމާޔަތްކޮށް، އެކަށީގެންވާ އަދަދު އެ ނަގައިދިނުންކަމުގައި، އެއީ ޑަންލޮޕް ޓެސްޓްގެ ދަށުން genuine pre-estimate of loss އާއި ކެވެންޑިޝް ޓެސްޓްގެ ދަށުން legitimate interests ގެ ތަފާތުކަމަށް އެ ޓެސްޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[9]

45. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ހަސަން [illegible] ވ. އަޙްމަދު ޢައްބާސް** ޤަޟިއްޔާއާއި، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/70 **[illegible] [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. [illegible] ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް** ޤަޟިއްޔާއާއި، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/38 **[illegible] [illegible] ވ. [illegible] [illegible]** ޤަޟިއްޔާއާއި، އެ ޤަޟިއްޔާއަށްފަހު [illegible] އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/03 **[illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. [illegible] [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް** ޤަޟިއްޔާއާއި، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/83 **[illegible] [illegible] އަޙްމަދު ވ. [illegible] އަޙްމަދު [illegible]** ޤަޟިއްޔާގައި، އެއްބަސްވުމުގައިވާ ލިކުއިޑޭޓެޑް ޑެމޭޖަސް ނުވަތަ ޕެނަލްޓީ ކްލޯޒެއް ފަރަޤުކުރުމަށްޓަކައި [illegible] އަންނަނިވި ކަންކަމެވެ.

1. ކަމާ ގުޅޭ ޝަރުޠަކީ އަސާސީ އިލްތިޒާމަކާ (primary obligation) ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން އުފެދިގެންވާ ސާނަވީ އިލްތިޒާމެއްތޯ (secondary obligation)
2. އަސާސީ އިލްތިޒާމު އަދާކުރުމުގައި މަސްއޫލު ފަރާތުގެ (އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުނުވާ ފަރާތް) ސައްޙަ މަސްލަހަތުގެ (legitimate interest) ތިބިއަކާއި ދިނުމަށް

---

[9] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/70 ([illegible] [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. [illegible] ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް) ޤަޟިއްޔާގެ [illegible] [illegible] 67 ވަނަ ޕެރެގްރާފް

3. ސާނަވީ އިލްތިޒާމްގެ ނަތީޖާއަކީ މަޢުޞޫމް ފަރާތުގެ ބައްޔަ މަޞްލަޙަތާ ނުބައްދަލު ބުރައެއް ނުވަތަ އުޤޫބާތެއް އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފު ފަރާތުން ތަޙައްމަލުކުރުން.

46. އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އަސާސީ އިލްތިޒާމެއްކަމަށް ބަލަނީ އެ އެއްބަސްވުމުގައި އެއް ފަރާތުން ކުރާނެކަމަށް ވަޢުދުވާ ކަންކަމާއި، މިއާ ޚިލާފަށް، ސާނަވީ އިލްތިޒާމަކީ އަސާސީ އިލްތިޒާމެއް ފުރިހަމަ ނުކުރެވުމުގެ ސަބަބުން އުފެދޭ އިލްތިޒާމެކެވެ. އެހެންކަމުން އެ ހާލަތުގައި އުފެދޭ ސާނަވީ އިލްތިޒާމުގައި ހިމެނޭ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ނަގައިދިނުމާ ގުޅޭނެއެވެ.[10]

47. މި ހާލަތުގައި ކޯޓުން ބަލާނީ ސާނަވީ އިލްތިޒާމްގެ ފުރިހަމަ ނުކުރުން މަންފާ ލިބޭ [illegible] ނުވަތަ މަޢުޞޫމް ފަރާތުގެ ބައްޔަ މަޞްލަޙަތުތަކެއް ހިމާޔަތްކުރުމާއި އެ މަޞްލަޙަތުގެ ތަޢާރުޟުވާ މިންވަރަކަށެވެ.[11] މަޢުޞޫމް ފަރާތުގެ ބައްޔަ މަޞްލަޙަތު ހިމާޔަތްކުރުން އެއީ އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފު ފަރާތުން އުފުލަންޖެހޭ ނުބައްދަލު ބުރައެއް ނުވަތަ އުޤޫބާތަކަށް ވެގެން ނުވާނަމަ، މަޢުޞޫމް ފަރާތުގެ ބައްޔަ މަޞްލަޙަތު [illegible] [illegible]، މަޢުޞޫމް ފަރާތުގެ ބައްޔަ މަޞްލަޙަތަށާއި، އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފު ފަރާތުގެ ސާނަވީ އިލްތިޒާމްގެ ދަށުން އުފުލަންޖެހޭ ބުރަ ނުބައްދަލުވުމެއް ނުވާކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ **ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/70 [illegible] [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. [illegible] [illegible] [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް** ގެ މައްސަލައިގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.[12]

---

[10] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/70 ([illegible] [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. [illegible] [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް) ގެ ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމްނާމާގެ [illegible] 74 ވަނަ ޕެރެގްރާފު

[11] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2019/SC-A/70 ([illegible] [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. [illegible] [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް) ގެ ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމްނާމާގެ [illegible] 75 ވަނަ ޕެރެގްރާފު

[12] އެ ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމްނާމާގެ [illegible] 76 ވަނަ ޕެރެގްރާފު

48. މީގެ އިތުރުން، އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިން އެއްބަސްވެފައިވާ ބަދަލަކީ ބޮޑު މިންވަރެއްކަން ނުވަތަ ނޫންކަން ކަނޑައެޅުމުގެ ކުރިން އެއްބަސްވުމާ ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން ގެއްލުމެއް ވެފައިވާކަން ނުވަތަ ނޫންކަމުގެ މައްޗަށް ބަލަންޖެހޭއިރު، އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިން އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފުވާ ބާވަތުގައި ނަގައިދޭ ބަދަލަކީ އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން ލިބިފައިވާ ނުވަތަ ލިބިދާނެ ބަދަލެއްތޯ ބެލުމުގެ އިތުރުން، އެ ނަގައިދޭ މިންވަރަކީ ގެއްލުމާއި މުނާސަބު އަދަދެއްކަން ކަށަވަރު ކުރަންޖެހެއެވެ.

49. މި އިސްތިއުނާފުގައި ހަވާލާދޭ އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާގައިވަނީ އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ރެންޓް ދައްކަންޖެހޭ މުއްދަތު ފަހަނައަޅައި 15 (ފަނަރަ) ދުވަސް ވެއްޖެނަމަ ވަގުތުން [illegible] އެގްރިމެންޓް ނިމުމަކަށް އައީކަމާއި، އަދި މި 15 (ފަނަރަ) ދުވަހުގެ ކުރިން ކުރި ދައްކާނަމަ ކުރި ބަލައި ގަނެވޭނީ އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ކުރި ނުދައްކާ ލަސްވި ކޮންމެ ދުވަހަކަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ކުރީގެ 3.5% ގެ ފައިސާއާ [illegible]

50. ސިވިލް ކޯޓުގައި [illegible] [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ [illegible] [illegible] [illegible] 1,550,850/-ރ (އެއްމިލިއަން ފަސްލައްކަ ފަންސާސްހާސް އަށްސަތޭކަ ފަންސާސް ރުފިޔާ) ދިނުމަށް އަމުރުކޮށްފައެވެ.[13] މި [illegible] އެ ކޯޓުން [illegible] [illegible]، އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، މި އިސްތިއުނާފުގައި [illegible] [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަބްދުﷲގެ މައްޗަށް އަންގައި، އަމުރުކޮށްދިނުމަށެވެ.

---

[13] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 589/Cv-C/2019 ޤަޟިއްޔާގެ "ޝަރީޢަތުގެ ނިންމުމުގެ ޙުކުމް" ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ހ)

51. ބަޔާންވެދިޔަ އުސޫލު މި މައްސަލައަށް ތަޠުބީޤުކުރާއިރު، މި އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އުފަންވާ އަސާސީ އިލްތިޒާމަކީ، އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތަށް ކުލި ދެއްކުމެވެ. އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާއަށް، އެއްބަސްވާ އެއްގޮތަށް ކުލި ދައްކާފައިނުވާނަމަ، އުފަންވާ ސާނަވީ އިލްތިޒާމެވެ. އަދި މި ސާނަވީ އިލްތިޒާމަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] މި [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]، އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާއަކީ އެއްބަސްވާ ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން ލިބުނު ގެއްލުން ފުއްދުމަށްޓަކައި [illegible] މިންވަރުގެ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

52. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މާލީ ބުރައެއް ކަމުގައި ބެލެވެއެވެ.

53. ދެ ފަރާތް ދެމެދު ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، މި މާއްދާއަކީ އެއްބަސްވާ މިންވަރުން ފައިސާ [illegible] ފަރާތަށް [illegible] [illegible] [illegible] ގޮތުން [illegible] މާއްދާއެއްކަމަށް [illegible] [illegible] [illegible] އެ މާއްދާއަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

54. އެހެންކަމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 589/Cv-C/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި ޖޫރިމަނާ ފައިސާ ނަގައިދިނުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ބައި ބާޠިލުކުރަންޖެހޭ ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެމެވެ. މީގެ ނަތީޖާއަކީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 589/Cv-C/2019 ޤަޟިއްޔާގެ ނިންމުމުގައި، އެއްބަސްވުމުގެ 13.1 ވަނަ މާއްދާއަށް ހަރުޖަމާއެއްދި، 3.5% ގެ ރޭޓުން ޖޫރިމަނާގެ ގޮތުގައި ކޮންމެ ދުވަހަކަށް -/2,450ރ. (ދެ ހާސް ހަތަރު ސަތޭކަ ފަންސާސް ރުފިޔާ) ގެ ގޮތުން 15 (ފަނަރަ) ދުވަހަށް ޖުމްލަ -/36,750ރ. (ތިރީސް ހަ ހާސް ހަތް ސަތޭކަ ފަންސާސް ރުފިޔާ) ޕްރިންސް ހޮސްޕިޓަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްއަށް ދޭންޖެހޭކަމަށް ނިންމި ނިންމުން ބާޠިލުކުރުމެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް ޢަބްދުﷲގެ ރައުޔު

55. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުއްރަޝީދު ހުސައިނުގެ ރައުޔާ އެއްބަސްވަމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު

56. މި ނިޔާއަކީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[14]ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރެވިދާނެ ނިޔާއެކެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އާންމު މުއްދަތަކީ މި ނިޔާކުރާ ދުވަހުން ފެށިގެން ތިރީސް ދުވަހެވެ.

---

[14] ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)

ހުކުމް:

ދެންފަހެ، ބަޔާންވެދިޔަ ކަންކަން އެ ގޮތުގެމަތިން ހުރުމުން، ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއަކުން ބިނާކޮށް، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 589/Cv-C/2019 (22 މާރިޗު 2021) ޤަޟިއްޔާގެ ހުކުމަށް ބަދަލުގެންނަން ކަމެއް ނެތް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މި މައްސަލާ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އަޣުލަބިއްޔަތުން ހުކުމް ކުރީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން މަޒީދު ފަނޑިޔާރު އަބްދުއްރަޝީދު ހުސައިން ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސިރާޖް ޢަބްދުﷲ

(ރިޔާސަތު)